

بررسی موانع پیش روی معلمان در اجرای آموزش ترکیبی در مدارس ابتدایی شهرستان مشکین شهر از دیدگاه معلمان

شیدا رضازاده^۱

۱- کارشناسی زبان و ادبیات فارسی، آموزگار پایه اول ابتدایی، آموزش و پرورش، مشکین شهر، اردبیل، ایران، کد پرسنلی: ۵۱۸۷۹۸۴۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر بررسی موانع پیش روی معلمان در اجرای آموزش ترکیبی در مدارس ابتدایی شهرستان مشکین شهر از دیدگاه معلمان می باشد. این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ روش توصیفی پیمایشی بود. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کلیه مقطع اول ابتدایی شهرستان مشکین شهر در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود که تعداد ۱۸۰ نفر از آنان به روش تصادفی ساده به عنوان نمونه آماری انتخاب و به پرسشنامه محقق ساخته که شامل ۳۶ سوال و نه مولفه در خصوص مشکلات اجرای آموزش ترکیبی بود و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۳ بدست آمده بود پاسخ دادند. بعد از توزیع و جمع آوری داده ها، انجام تجزیه و تحلیل های لازمه از طریق نرم افزار های SPSS نسخه ۲۲ و آزمون آماری تجزیه و تحلیل آزمون t تک نمونه ای و آزمون فریدمن در دستور کار قرار گرفت. نتایج نشان داد مؤلفه ها شامل: عدم وجود امکانات نرم افزاری مناسب برای آموزش، پایین بودن مهارت ارزشیابی در بستر مجازی، پایین بودن توانایی معلمان در کنترل دانش آموزان برای حضور در کلاس مجازی، عدم دسترسی دانش آموز به امکانات سخت افزاری، عدم خلاقیت و نوآوری معلم در تدریس متناسب با فضای مجازی، عدم دسترسی کافی به دانش آموز برای برقراری ارتباط عاطفی بین فردی با دانش آموزان، پایین بودن حس رقابت بین

دانش آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر، پایین بودن توانایی معلمان و دانش آموزان در استفاده از نرم افزارهای آموزشی به ترتیب اولویت جزء موانع آموزش ترکیبی به حساب می آید. تنها مؤلفه پایین بودن انگیزه دانش آموزان برای شرکت در آموزش مجازی معنی دار نبود.

کلید واژه ها: مشکلات، روش آموزش ترکیبی، اول ابتدایی، شهرستان مشکین شهر

۱-مقدمه

گسترش ویروس کرونا و اجبار آموزش و پرورش در مجازی نمودن آموزش ها، دانش آموزان، معلمان و مدیران ارشد این سازمان را با موضوع جدیدی روبرو ساخته است (محمدی، ۱۳۹۹). همین امر باعث شده است که از ابتدای این وضعیت تاکنون آموزش و پرورش راه های مختلفی را آزمون نماید. آموزشهای تلویزیونی، طراحی اپلیکیشن شاد، استفاده از بستر سایت های آموزش مجازی و استفاده از شبکه های اجتماعی دیگر، راه های زیادی بوده است که اکنون مدارس را به سمت آموزش ترکیبی کشانده است. شرایطی که در آن دانش آموز تنها می تواند برای رفع اشکال و ارتباط با معلم در مدرسه حضور یابد. از

ابتدای اجرای این نوع آموزش در مقاطع مختلف، چالش های زیادی پیش روی آموزش و پرورش قرار گرفته است (سلیمی، ۱۳۹۹). در برهه ای از زمان، تأمین نیاز اینترنت دانش آموزان و معلمان و ایرادات فنی این حوزه، مانعی جدی در ارائه باکیفیت آموزش بود. تأمین تجهیزات مورد نیاز از جمله تلفن همراه مناسب برای اهداف آموزشی و کامپیوتر و تلویزیون برای برخی دانش آموزان و معلمان و نیز آموزش استفاده از آن ها برای دانش آموزان و معلمان و نیز نگرانی از آسیب های احتمالی بر اثر ورود ناگهانی سبک زندگی جدید و کنترل دانش آموزانی که به صورت ناگهانی و بدون بسترسازی های لازم و بصورت شبانه روزی صاحب گوشی تلفن همراه متصل به اینترنت شده اند، نیز مورد اهمیت بوده است. همچنین هماهنگی دانش آموزان، معلمان و اولیاء یکی از مسائلی بود که مورد توجه قرار گرفت. اما آنچه در این بین از اهمیت بالایی برخوردار است، این موضوع است که چنانچه ایرادات ساختاری و تکنولوژیکی از پیشروی معلمان و دانش آموزان برداشته شود، باز هم معلمان و دانش آموزان با شرایط جدید آموزشی درگیر هستند که کاملاً متفاوت از دوران قبل از کرونا است (سلیمی، ۱۳۹۹). این سبک جدید آموزش که در آن بیشتر آموزش به روش الکترونیک انجام می شود و دانش آموز برای رفع اشکال، ارتباط حضوری با معلم برقرار می کند؛ کار را برای آموزش، ارزیابی میزان فهم محتوای درس و در نهایت ارزشیابی با مشکل جدی مواجه کرده است. از سوی دیگر مواردی همچون انگیزه دانش آموزان، میزان رقابت بین افراد و همچنین ایجاد چالش و فرآیندهای تفکری در تدریس نیز با مشکل مواجه است. اما این نوع آموزش در دوره ابتدایی نسبت به دوره متوسطه با چالش های بیشتری مواجه است. کلاسها در دوره ابتدایی به خصوص در سال های ابتدایی به دلیل نو بودن فضا و موقعیت برای دانش آموز بر محور معلم و تلاش و توانایی او در ارتباط عاطفی با دانش آموز و همزمان استفاده از روش تدریس مناسب این سن است (البرزی، ۱۳۹۹). این موضوعات مسئله آموزش ترکیبی در دوره ابتدایی را با حساسیتی دو چندان روبرو ساخته است. این موضوع در فضای علمی تا حدی مورد توجه قرار گرفت، اما نتوانست کمبودهای موجود در فضای آموزشی را جبران ساخته و موانع را از پیش روی معلمان و دانش آموزان بردارد. موانعی که گستره وسیعی از مسائل را دربرداشته و به دلیل تحلیل های شخصی و ارائه تجربیات فردی دچار قضاوت های غیرعلمی شده است. با توجه به اینکه قبل از تجربه جهانی بیماری کرونا برخی کشورها استفاده از آموزش ترکیبی را مورد آزمایش قرار داده و به نتایج مثبتی رسیده بودند و لزوم تلاش برای استفاده از تجربیات مثبت دیگر کشورها، لازم است که در کشور ما نیز تلاش های نظری و عملی برای دستیابی به این مهم صورت گیرد. همچنین پس از پاندمی کرونا و نیز احتمال ادامه دار بودن طولانی این معضل جهانی و یا تکرار انواع جدید بیماری های فراگیر، توجه به آموزش ترکیبی ضروری به نظر می رسد. از سوی دیگر، با توجه به اینکه دانش آموزان و خانواده ها و معلمان برخلاف گذشته تجربه استفاده از آموزش مجازی و ترکیبی را کسب کرده اند و اینکه حتی پس از پایان کامل کرونا، بتوان به حالت قبل برگردیم، بعید به نظر می رسد و باید برای این تغییر آمادگی کامل داشته باشیم و بجای حالت انفعالی، باید با تسلط و اراده، مسیری درست و بهینه در آموزش و پرورش کشورمان ترسیم و دنبال نماییم. با توجه به مطالب ذکر شده پژوهش حاضر با هدف بررسی موانع پیش روی معلمان در اجرای آموزش ترکیبی در مدارس ابتدایی شهرستان مشکین شهر از دیدگاه معلمان انجام گرفته است.

۲- روش

این پژوهش به لحاظ هدف کاربردی، به لحاظ روش توصیفی پیمایشی بود. جامعه آماری مورد مطالعه شامل کلیه مقطع اول ابتدایی شهرستان مشکین شهر در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود که تعداد ۱۸۰ نفر از آنان به روش تصادفی ساده به عنوان نمونه آماری انتخاب و به پرسشنامه محقق ساخته که شامل ۳۶ سوال و نه مولفه در خصوص مشکلات اجرای آموزش ترکیبی بود و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۳ بدست آمده بود پاسخ دادند. بعد از توزیع و جمع آوری داده ها، انجام تجزیه و تحلیل های لازم از طریق نرم افزار های SPSS نسخه ۲۲ و آزمون آماری تجزیه و تحلیل آزمون t تک نمونه ای و آزمون فریدمن در دستور کار قرار گرفت.

۳- یافته ها

جدول (۱): آزمون تی تک نمونه ای مشکلات پیش روی معلمان در اجرای آموزش ترکیبی

مشکلات پیش روی معلمان در اجرای آموزش ترکیبی	متغیر	T	درجه آزادی	معنی داری	تفاوت میانگین	فاصله اطمینان	
						کران بالا	کران پایین
عدم توانایی معلمان و دانش-آموزان در استفاده از نرم افزارهای آموزشی		-۱۹/۴۵۱	۱۷۹	۰/۰۰۰	-۳/۱۸۳۳۳	-۳/۵۰۶۳	-۲/۸۶۰۴
عدم توانایی معلمان در کنترل دانش آموزان برای حضور در کلاس مجازی در اجرای آموزش ترکیبی		-۶/۵۷۷	۱۷۹	۰/۰۰۰	-۰/۰۲۷۷۸	-۱/۳۳۶۲	-۰/۷۱۹۴
فقدان انگیزه دانش آموزان برای شرکت در آموزش مجازی در اجرای آموزش ترکیبی		۱/۲۵۲	۱۷۹	۰/۲۱۲	۰/۲۸۳۳	-۰/۱۶۳۳	۰/۷۳۰۰
عدم دسترسی به دانش آموز برای برقراری ارتباط عاطفی بی فردی با دانش آموزان در اجرای آموزش ترکیبی		-۸/۵۰۱	۱۷۹	۰/۰۰۰	-۱/۵۶۶۶۷	-۱/۹۳۰۳	-۱/۲۰۳۰
فقدان حس رقابت بین دانش آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر در اجرای آموزش ترکیبی		-۱۱/۰۴۹	۱۷۹	۰/۰۰۰	-۱/۸۱۶۶۷	-۲/۱۴۱۱	-۱/۴۹۲۲
فقدان حس رقابت بین دانش آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر در اجرای آموزش ترکیبی		-۱۱/۹۶۷	۱۷۹	۰/۰۰۰	-۱/۵۴۴۴	-۱/۷۹۹۱	-۱/۲۸۹۸
کمبود دسترسی دانش آموز ب امکانات سخت افزاری در اجرای آموزش ترکیبی		-۷/۲۱۳	۱۷۹	۰/۰۰۰	-۱/۰۷۲۲۲	-۱/۳۶۵۶	-۰/۷۷۸۹
فقدان مهارت ارزشیابی در بستر مجازی در اجرای آموزش ترکیبی		-۳/۷۴۴	۱۷۹	۰/۰۰۰	-۰/۸۰۰۰	-۱/۲۲۱۶	-۰/۳۷۸۴
کمبود امکانات نرم افزاری مناسب برای آموزش در اجرای آموزش ترکیبی		۲/۴۲۸	۱۷۹	۰/۰۱۶	۰/۵۷۲۲۲	۰/۱۰۷۱	۱/۰۳۷۳

بررسی نتایج حاصل از آزمون نشان می دهد که در مؤلفه عدم توانایی معلمان و دانش آموزان در استفاده از نرم افزارهای آموزشی در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد ($t=19,45$). نتایج حاکی از آن است که میانگین عدم توانایی معلمان و دانش آموزان در استفاده از

نرم افزارهای آموزشی طبق نظر معلمان متوسط به پایین می باشد، زیرا میانگین بدست آمده ۸,۸۱ خیلی کمتر از میانگین فرضی است. لازم به ذکر است که میانگین بدست آمده نسبت به دیگر مقیاس ها تفاوت بیشتری با میانگین معیار دارد. بررسی نتایج ارائه شده در جدول حاکی از آن است که در خصوص عدم توانایی معلمان در کنترل دانش آموزان برای حضور در کلاس مجازی در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد ($t=5.6$). نتایج حاکی از آن است که میانگین عدم توانایی معلمان در کنترل دانش آموزان برای حضور در کلاس مجازی در اجرای آموزش ترکیبی طبق نظر معلمان متوسط به پایین می باشد، زیرا میانگین بدست آمده ۱۰,۹۷ کمتر از میانگین فرضی است.

بررسی نتایج ارائه شده در جدول حاکی از آن است که در خصوص فقدان انگیزه دانش آموزان برای شرکت در آموزش مجازی در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارند ($t=1.25$).

بررسی نتایج ارائه شده در جدول حاکی از آن است که در خصوص عدم دسترسی به دانش آموز برای برقراری ارتباط عاطفی بین فردی با دانش آموزان در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد ($t=50.8$). نتایج حاکی از آن است که عدم دسترسی به دانش آموز برای برقراری ارتباط عاطفی بین فردی با دانش آموزان در اجرای آموزش ترکیبی طبق نظر معلمان متوسط به پایین می باشد، زیرا میانگین بدست آمده ۱۰,۴۳ کمتر از میانگین فرضی است.

بررسی نتایج ارائه شده در جدول حاکی از آن است که در خصوص فقدان حس رقابت بین دانش آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد ($t=11.4$). نتایج حاکی از آن است که فقدان حس رقابت بین دانش آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر در اجرای آموزش ترکیبی طبق نظر معلمان متوسط به پایین می باشد، زیرا میانگین بدست آمده ۱۸,۱۰ کمتر از میانگین فرضی است.

بررسی نتایج ارائه شده در جدول حاکی از آن است که در خصوص فقدان حس رقابت بین دانش آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد ($t=37.66$). نتایج حاکی از آن است که فقدان حس رقابت بین دانش آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر در اجرای آموزش ترکیبی طبق نظر معلمان متوسط به پایین می باشد، زیرا میانگین بدست آمده ۴۵,۱۰ کمتر از میانگین فرضی است.

بررسی نتایج ارائه شده در جدول حاکی از آن است که در خصوص کمبود دسترسی دانش آموز به امکانات سخت افزاری در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد ($t=7.21$). نتایج حاکی از آن است که کمبود دسترسی دانش آموز به امکانات سخت افزاری در اجرای آموزش ترکیبی طبق نظر معلمان متوسط به پایین می باشد، زیرا میانگین بدست آمده ۱۰,۹۲ کمتر از میانگین فرضی است.

بررسی نتایج ارائه شده در جدول حاکی از آن است که در خصوص فقدان مهارت ارزشیابی در بستر مجازی در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد ($t=3.74$). نتایج حاکی از آن است که فقدان مهارت ارزشیابی در بستر مجازی در اجرای آموزش ترکیبی طبق نظر معلمان متوسط به پایین می باشد، زیرا میانگین بدست آمده ۱۱,۲ کمتر از میانگین فرضی است.

بررسی نتایج ارائه شده در جدول حاکی از آن است که در خصوص کمبود امکانات نرم افزاری

مناسب برای آموزش در اجرای آموزش ترکیبی، طبق نظر معلمان تفاوت معناداری بین میانگین نمونه و میانگین فرضی جامعه در سطح معناداری ۰/۰۵ وجود دارد ($t=۲,۴۲$) نتایج حاکی از آن است که کمبود امکانات نرم‌افزاری مناسب برای آموزش در اجرای آموزش ترکیبی طبق نظر معلمان متوسط به بالا می باشد، زیرا میانگین بدست آمده ۵۷.۱۲ بیشتر از میانگین فرضی است.

جدول (۲): نتایج آزمون فریدمن پیرامون اولویت در موانع آموزش ترکیبی از دیدگاه معلمان

رتبه	میانگین رتبه	مؤلفه ها
اول	۵/۸۴	عدم وجود امکانات نرم افزاری مناسب برای آموزش
دوم	۴/۹۹	پایین بودن مهارت ارزشیابی در بستر مجازی
سوم	۴/۸۷	پایین بودن توانایی معلمان در کنترل دانش آموزان برای حضور در کلاس مجازی
چهارم	۴/۷۷	عدم دسترسی دانش آموز به امکانات سخت افزاری
پنجم	۴/۵۰	عدم خلاقیت و نوآوری معلم در تدریس متناسب با فضای مجازی
ششم	۴/۲۴	عدم دسترسی کافی به دانش آموز برای برقراری ارتباط عاطفی بین فردی با آن ها
هفتم	۴/۱۵	پایین بودن حس رقابت بین دانش آموزان برای یادگیری بهتر و بیشتر
هشتم	۲/۶۳	پایین بودن توانایی معلمان و دانش آموزان در استفاده از نرم افزارهای آموزشی

نتایج آزمون فریدمن نشان می دهد که مهمترین عامل موثر بر ارزشیابی توصیفی عدم وجود امکانات نرم افزاری مناسب برای آموزش (۸۴.۵) و کم اهمیت ترین عامل نیز پایین بودن توانایی معلمان و دانش آموزان در استفاده از نرم افزارهای آموزشی (۶۳.۲) بوده و این رابطه به لحاظ آماری نیز تأیید گردیده است. زیرا سطح معنیداری بدست آمده کمتر از ۰/۰۵ می باشد.

۴- نتیجه گیری

فناوری اطلاعات و ارتباطات تغییر زیادی در سبک زندگی ما ایجاد کرده است، اما یکی از وجود مهم برای استفاده از این ابزار، مقوله آموزش است. آموزش در سایه استفاده از این ابزار می تواند در عین وسعت مکانی و زمانی به توسعه در کیفیت و اجرای مواد آموزشی نیز دست یابد. اما ورود به این عرصه از آن جهت که بسیاری از وجوه آموزش را دچار تحول می نماید، نیازمند توجهی عمیق به پیش نیازها و الزامات است. چرا که ورود هر نظام آموزشی بدون مطالعه و بررسی در این فضای آموزشی و بدون اتخاذ سیاست هایی که بتواند در عین روزآمد کردن آموزش، دانش آموز را به اهداف آموزشی مورد نظر برساند؛ کاری شتاب زده است که می تواند نظام آموزشی را از اهداف خود منحرف سازد. در زمان شیوع ویروس کرونا بسیاری از کشورها که به دلیل چالش های زیاد آموزش مجازی و به دنبال آن آموزش ترکیبی، حاضر به تغییر روند آموزشی خود نبودند؛ مجبور به تغییر شدند. ورود این کشورها بدون پیش فرض ها و پیش نیازهای لازم فضایی نامناسب را ایجاد نمود. پژوهش حاضر در تلاش بود که با توجه به ورود نظام آموزشی ایران به آموزش ترکیبی بصورت یکباره و بدون پیش بینی، موانع اجرای پیشروی معلمان را احصا نماید. این موانع بر اساس نظرات معلمان تنظیم شده است و در سطوح سیاستگذاری و برنامه ریزی کلان وارد نشده است. این پژوهش در فضایی که آموزش ترکیبی در ایران به عنوان یک پدیده نو دارای سوابق پژوهشی و اجرایی بالایی نیست، انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که مؤلفه های زیر به ترتیب اولویت از موانع اجرای آموزش ترکیبی در ایران در دوره ابتدایی اول هستند. که با نتایج پژوهش های زارعی و همکاران (۱۳۹۸)، باقری (۱۳۹۲) و عباسی و همکاران (۱۳۹۹) همسو می باشد.

در اولویت اول مؤلفه عدم وجود امکانات نرم‌افزاری مناسب برای آموزش، مانع اجرای آموزش ترکیبی بدست آمد. به جرات می‌توان ادعا نمود اصلی‌ترین مانعی که در طول آموزش ترکیبی در مدارس که به وضوح قابل مشاهده بوده است، پایین بودن امکانات نرم‌افزاری مناسب است. در فضای آموزش ترکیبی در ایران با اتخاذ سیاست‌های مقطعی یکی از ضربه‌های اصلی به آموزش ترکیبی در همین مورد وارد شد. نرم‌افزار شاد به عنوان مهمترین نرم‌افزاری که باید چند میلیون دانش‌آموز را پشتیبانی می‌نمود، در عمل به ناکارآمدی رسید و شکایت بسیاری از معلمان و دانش‌آموزان را در پی داشت. این معضل تنها به بخش آموزش ترکیبی مربوط نمی‌شود و بی‌تدبیری و بی‌توجهی به این موضوع تاحدی است که هنوز شبکه اجتماعی ایرانی باسابقه‌ای که مورد استفاده عمده ایرانیان قرار بگیرد، وجود ندارد و شبکه‌های اجتماعی معروف همگی خارجی هستند که به راحتی تمامی اطلاعات کاربران ایرانی را به خارج از کشور منتقل می‌کنند.

دومین اولویت که معلمان به آن اشاره نموده‌اند، پایین بودن مهارت ارزشیابی در بستر مجازی است. به عبارت دیگر ارزشیابی در این بستر برای معلمان با مشکلات عدیده‌ای مواجه شده است. البته اگر مشکل نرم‌افزاری و پلتفرمی حل شود؛ نه تنها دیگر مشکل نخواهد بود، بلکه به یک موهبت تبدیل خواهد شد. اگر کار آنالیز انواع فعالیت‌های دانش‌آموز بصورت خودکار توسط نرم‌افزار و هوش مصنوعی انجام شود، معلم وقت بیشتری را صرف آموزش می‌کند و بسیار دقیق‌تر و سریع‌تر می‌تواند اثر اقدامات خود را در دانش‌آموز ببیند و بر اساس آن تصمیم به ادامه یا تغییر روند آموزشی کند. همچنین این سیستم می‌تواند بصورت لحظه‌ای نمودار رشد یا پسرقت را به دانش‌آموز در مقایسه با خودش و دیگران نشان دهد که میتواند بسیار مؤثرتر از تشویق و تنبیه‌های رایج باشد. البته آنچه تاکنون مشاهده شده، با وضعیت ایده‌آل بسیار متفاوت بوده؛ در حدی که ساده‌ترین کارهایی که می‌توان بصورت خودکار توسط نرم‌افزار انجام شود مانند حضور و غیاب، بصورت دستی توسط معلم انجام می‌شود که وقت و حوصله زیادی از معلم و دانش‌آموز گرفته است.

سومین اولویت مطرح شده، پایین بودن توانایی معلمان در کنترل دانش‌آموزان برای حضور در کلاس مجازی می‌باشد. در این مورد تشخیص اینکه دانش‌آموز چقدر از تدریس را شنیده است و در کلاس حضور داشته است یا خیر از اهمیت بالایی برخوردار است که بازخورد و تدریس معلمان را تحت تاثیر قرار می‌دهد. این موضوع در زمان آموزش مجازی با مشکل مواجه شده است. این مورد نیز مانند مورد قبلی میتواند با بهره‌گیری از نرم‌افزار و هوش مصنوعی تغییرات شگرفی در نتایج ایجاد کند.

چهارمین اولویت عدم دسترسی دانش‌آموز به امکانات سخت‌افزاری است. با توجه به عدم وجود امکانات سخت‌افزاری در مناطق کم‌برخوردار یکی از معضلات اصلی در این زمان تهیه این سخت‌افزار بوده است. از آنجایی که معلمان شهرستان مشکین شهر پرسشنامه را تکمیل کرده‌اند، به عنوان یک منطقه کم‌برخوردار، این موضوع در اولویت قرار گرفته است. البته به نظر می‌رسد هزینه اینترنت نیز نباید مغفول واقع شود، زیرا حتی اگر اینترنت پرسرعت و گوشی به روز در دسترس باشد، ولی هزینه اینترنت بالا باشد، در مناطق با وضعیت اقتصادی ضعیف، می‌تواند باعث عدم کارایی گوشی و پهنای باند موجود شود.

پنجمین مؤلفه عدم خلاقیت و نوآوری معلم در تدریس متناسب با فضای مجازی است. با توجه به اینکه یکی از اصلی‌ترین مسائل در آموزش ترکیبی هماهنگی بین متن و روش آموزش است و در عین حال آموزش و پرورش تغییری در متون آموزشی نداده است، نقش معلم در این تغییر و تحول بسیار اساسی است. به حدی که این مؤلفه در رده پنجم اولویت قرار می‌گیرد. این موضوع زمانی اهمیت بیشتری می‌یابد که بدانیم یکی از مهمترین موضوعات در آموزش ترکیبی وجود خلاقیت در معلم برای تدریسی شناور و منعطف است، بطوری که بتوان مواد درسی را متناسب با فضای حضوری و مجازی تدوین نمود.

ششمین مؤلفه عدم دسترسی کافی به دانش‌آموز برای برقراری ارتباط عاطفی بین فردی با دانش‌آموزان است. در این موضوع در دوره ابتدایی که ارتباط عاطفی بین معلم و دانش‌آموز از اهمیت بالایی برخوردار است، موضوع قابل تاملی به حساب می‌آید. این موضوع زمانی اهمیت می‌یابد که کودک بعد از هفت سال بودن در محیط خانواده با محبت و عاطفه، تنها در صورتی می‌تواند با محیط جدید منطبق شود که همچون خانواده ارتباط عاطفی برقرار کند.

هفتمین اولویت مؤلفه پایین بودن حس رقابت بین دانش آموزان است. نبود حس رقابت در آموزش ترکیبی به نسبت آموزش حضوری مسئله ای است که باعث شده است تا بسیاری از دانش آموزان افت تحصیلی را تجربه کنند. در عین حال یکی از ابزارهای اصلی معلم برای حرکت و پویای کلاس نیز از او گرفته شده است. این مسئله باید توسط معلم در زمان اجرای کلاس بصورت حضوری تقویت شود که نیاز به مهارت افزایی معلمان دارد.

هشتمین و آخرین اولویت که با اختلاف با مؤلفه های دیگر قرار دارد، پایین بودن توانایی معلمان و دانش آموزان در استفاده از نرم افزارهای آموزشی است. گویا معلمان در تکمیل پرسشنامه توجهی بر موضوع توانایی خود در استفاده از نرم افزارهای آموزشی نداشته یا ناخودآگاه آن را کمتر مؤثر دیده اند.

۵- منابع

- باقری مجد، روحاله؛ شاهی، سکینه؛ مهرعلیزاده، یداله . (۱۳۹۲). چالش های توسعه آموزش الکترونیکی در نظام آموزش عالی (مطالعه موردی: دانشگاه شهید چمران اهواز). نشریه توسعه آموزش در علوم پزشکی. دوره ۶، شماره ۱۲. ۱۳-۱.
- البرزی، محبوبه (۱۳۹۹). رابطه بین متغیرهای هوش معنوی والدین و معلمان و شادکامی دانش آموزان دوره ابتدایی: نقش واسطه گری بهزیستی معنوی دانش آموزان. فصلنامه علمی پژوهشی مسائل کاربردی تربیت ۵(۱): ۱۵-۱۷.
- زارعی، اقبال؛ جواهریدانشمند، محمد؛ شیخیفینی، علی اکبر. (۱۳۹۸). شناسایی عوامل مؤثر و موانع کاربرد یادگیری الکترونیک در جهت افزایش سلامت روان دانش آموزان مدارس ابتدایی شهرستان کرج (یک مطالعه کیفی). فناوری آموزش (فناوری و آموزش). ۱۳(۴)، ۷۷۳-۷۸۳.
- سلیمی، فردین (۱۳۹۹). نقش کرونا ویروس در آموزش مجازی، با تأکیدی بر فرصت ها و چالش ها. فصلنامه علمی، پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی. ۸(۲)، ۵۱-۶۴.
- عباسی، فهیمه، حجازی، الهه، حکیم زاده، رضوان (۱۳۹۹). تجربه زیسته معلمان دوره ابتدایی از فرصت ها و چالش های تدریس در شبکه آموزشی دانش آموزان: یک مطالعه پدیدارشناسی درس پژوهی، ۸(۱۳): ۱-۲۴.
- محمدی، مهدی؛ کشاورزی، فهیمه (۱۳۹۹). واکاوی تجارب والدین دانش آموزان دوره اول ابتدایی از چالش های آموزش مجازی با شبکه های اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا. نشریه پژوهش های تربیتی، ۷(۴۰): ۸۳-۶۳.